

УДК 368.02

Галасюк О. В.,*викладач кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування
Тернопільського національного економічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

У статті розглянуто питання, пов'язані з дослідженням теоретичної сутності фінансових ресурсів страхових компаній. Проаналізовано структуру фінансових ресурсів та механізм формування фінансових потоків страхових компаній.

Ключові слова: фінансові ресурси, страхова компанія, фінансові потоки, потенціал фірми, капітал, страхові премії, інвестиції.

There are considered questions related to research of theoretical essence of financial resources of insurance companies. The structure of financial resources and mechanism of forming of financial streams of insurance companies is also analysed here.

Key words: financial resources, insurance company, financial flows, potential of company, capital, insurance premiums, investments.

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні діяльність страхових компаній не може здійснюватись без наявності необхідних чинників, а саме: основних і оборотних засобів, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів. Їхня сукупність і раціональна структура визначають потенціал фірми.

Фінансові ресурси страховиків є одним із найважливіших для забезпечення їхньої діяльності видом ресурсів, але водночас досить складним для дослідження. Здатність фінансових ресурсів трансформуватись у матеріальні, інтелектуальні, інноваційні та інші види ресурсів зумовлює їхню вагомість у фінансово-господарській роботі страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності фінансових ресурсів страховика та процесів їх форму-

вання внесли вчені-економісти: І. О. Бланк, О. Д. Заруба, С. С. Осадець, О. О. Охріменко, Ю. Н. Тронін, В. В. Шахов та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичної сутності та вивчення особливостей формування фінансових ресурсів страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Принцип акумуляції та подальшого розподілу грошових потоків визначає склад та структуру капіталу страхової компанії, виокремлюючи як основну його частину фінансові ресурси. За своєю суттю, фінансові ресурси страхової компанії являють собою залучений капітал, який деякий час складає сукупність тимчасово вільних коштів страховика. Кругообіг коштів страхової компанії не обмежується проведенням страхових операцій, він ускладнюється залученням коштів в інвестиційний процес.

Таким чином, фінансові ресурси страхової компанії – це сукупність тимчасово вільних коштів страховика, які знаходяться у господарському обороті та використовуються для проведення страхових операцій та здійснення інвестиційної діяльності [2, 108].

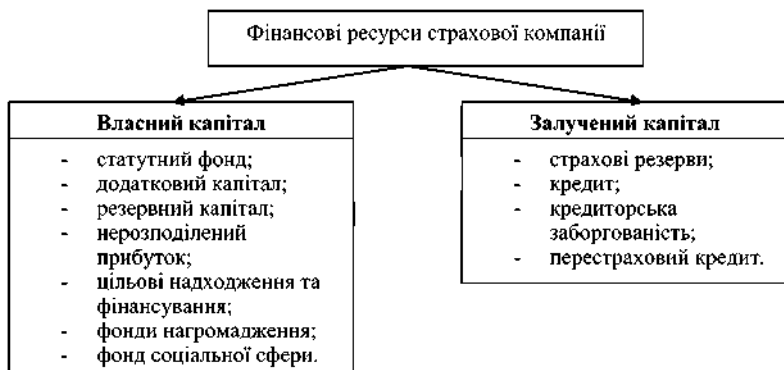

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів страхової компанії

Фінансові ресурси страхової компанії складаються з двох основних частин: власного та залученого капіталу, при цьому залучена частина капіталу значно переважає над власним капіталом (рис.1).

Така ситуація зумовлюється специфікою страхової галузі. Діяльність страхової компанії заснована на створенні грошових фондів, джерелом яких є кошти страхувальників, які були отримані у вигляді страхових премій. Вони не належать страховику. Ці кошти лише тимчасово, на період дії договорів

страхування, знаходяться в розпорядженні страхової компанії. Після цього вони використовуються або на виплату страхової суми, або перетворюються в доходну базу (за умови беззбиткового проходження договору), або повертаються страховальникам в тій частині, яка була передбачена умовами договору. На нашу думку, цю частину капіталу складно назвати позиковим капіталом, тому що в цьому випадку у майбутньому він повинен бути відторгнутим у повному обсязі. Можливість перетворення цих коштів через деякий час у дохід страховика обґрунтовує коректність визначення "залучені кошти" чи "залучений капітал". Вони одночасно можуть бути використані страховиком тільки як інвестиційне джерело.

Головною особливістю організації страхового бізнесу є наявність специфічних фінансових резервів, які мають суворо цільове призначення. Ця обставина відображає суґубо галузеву специфіку.

Страхова компанія може використовувати на видатки з ведення справи тільки ту частину зібраної премії, яка утворилася за рахунок навантаження. Основна ж частина премії, а саме премія-нетто, призначена на виплату страхового відшкодування. Вона забезпечує виконання основних договірних зобов'язань страховика та використовується тільки у випадку необхідності при настанні страхового випадку, але до цієї пори нетто-премія накопичується та резервується, створюючи страховий фонд компанії [1]. За своїм змістом вищезгаданий фонд являє собою відстрочені виплати страховика. Сформований за рахунок залучених коштів, він протистоїть зобов'язанням з відшкодування збитків. Склад та структура елементів фонду визначаються галузевим напрямом страхової компанії, тобто залежать від того, якими видами страхової діяльності вона займається.

Варто зазначити, що перестрахування, за фінансовою суттю, це спеціальна форма кредитування між страховими компаніями.

В умовах обмежених фінансових можливостей перестрахування суттєво збільшує спроможність страхових компаній розширити або зберегти клієнтську базу. Однак доступно воно тільки тим страховим компаніям, які користуються необхідним рівнем довіри з боку потенційних перестраховиків. Сума страхових виплат за договорами страхування, переданих у перестрахування, являє собою специфічний кредит, отриманий страховою компанією за тарифною ставкою перестрахового договору.

Фінансові ресурси страхової компанії постійно знаходяться в русі і являють собою фінансові потоки. Потік фінансових ресурсів – це різниця поступлення та витрачання фінансових ресурсів за відповідний період часу, незалежно від джерел їх утворення. Механізм формування фінансових потоків страхової компанії поданий на рис. 2.

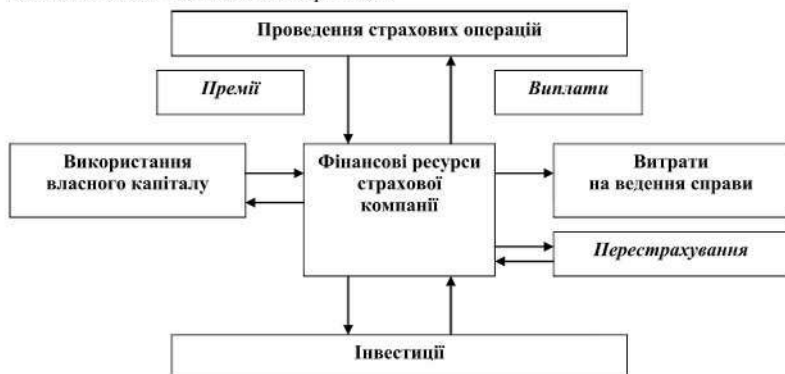

Рис. 2. Механізм формування фінансових потоків страхової компанії

Варто зазначити, що на момент створення страхової компанії першим та базовим елементом фінансових ресурсів стає власний капітал, який у процесі діяльності поповнюється за рахунок різноманітних джерел прибутку, результатів інвестиційної діяльності, емісійного доходу. Власний капітал страхової компанії виконує функцію фінансової гарантії виконання зобов'язань за договорами страхування.

Проведення страхових операцій передбачає акумуляцію страхової премії, причому збір внесків зі всіх учасників страхового фонду супроводжується фактами виконання зобов'язань страховика за виплатою страхового відшкодування лише деяким із них. Із суми зібраних платежів (страхових внесків) відбувається погашення видатків страхової компанії на ведення справи, закладених у структурі тарифу.

Придбання перестрахового захисту засновано на виплаті перестрахової премії. Разом із тим, спостерігаються і зворотні канали руху грошових потоків: комісійна винагорода за договір перестраховування і тантьєма. Своєю чергою, у первинного страховика формується депо премій з перестраховування як форма гарантії виконання зобов'язань перестраховика. Належ-

на премія з перестрахування не перераховується, а заноситься на спеціальний рахунок у перестраховика. Операція гарантує перестраховику відповідні відсотки, які передбачаються у договорі. Тим самим первинний страховик отримує додаткові інвестиційні ресурси та дохід [2,130]. На нашу думку, це дуже специфічна сфера. Характер відносин з формування депо премій залежить від форми та умов договору перестрахування, від орієнтації учасників цього договору.

Другий за значущістю чинник формування фінансових ресурсів страхової компанії – це інвестиційна діяльність. Механізм його дії загальновідомий та загальноприйнятий: вкладення коштів забезпечує визначений дохід.

Фінансові ресурси страховиків є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з тим, що отримання страхової премії передувє наданню страхової послуги, а по-друге, із розподілом ризику в часі. Звичайне підприємство спершу здійснює визначені вкладення в організацію виробництва товарів чи послуг та отримує оплату від споживачів після того, як послуга вже фактично надана чи товар став власністю покупця. У страхуванні ж картина протилежна. Тут клієнт фактично авансує страховика, так як страховий внесок, який являє для страхувальника плату за страхову послугу, сплачується звичайно на початку терміну дії договору страхування. Реалізація страхової послуги зі сторони страховика може здійснюватися протягом довгого періоду. Таким чином, характер руху фінансових ресурсів у страхуванні веде до того, що у розпорядженні страховика протягом деякого періоду часу опиняються тимчасово вільні від зобов'язань кошти, які можуть бути інвестовані з метою отримання додаткового прибутку.

При інвестуванні коштів необхідно враховувати їхню структуру, а також оптимальний термін інвестування. Потрібно виходити з того, що резерви є коштами страхувальників і внаслідок настання страхового випадку мають своєчасно повертатися їм у вигляді страхового відшкодування, яке може бути й більшим порівняно із внесками за надання страхової послуги.

Необхідно зауважити, що страховик зобов'язаний вкладати інвестиційні кошти як можна більш ефективно в тих межах, які допускаються умовами його діяльності у цій сфері. Розміщення страхових резервів повинно здійснюватись страховиками на умовах диверсифікації, поворотності, прибутковості та ліквідності.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до таких висновків:

Фінансові ресурси страхової компанії складаються з двох основних частин: власного та залученого капіталу.

Фінансові ресурси страхової компанії постійно знаходяться в русі і являють собою фінансові потоки. Потік фінансових ресурсів – це різниця поступлення та витрачання фінансових ресурсів за відповідний період часу, незалежно від джерел їхнього утворення.

Кругообіг коштів страхової компанії являє собою взаємодію декількох відносно самостійних грошових потоків:

- акумуляція страхових внесків та подальший їхній розподіл серед обмеженого кола страхувальників у вигляді страхових виплат;

- використання власного капіталу як інвестиційного джерела та джерела фінансування збитків та його поповнення за рахунок прибутку, емісійного прибутку та інших поступлень;

- перестраховування зумовлює рух коштів у вигляді перестраховальної премії від первинного страховика до перестраховика та від перестраховика до первинного страховика у вигляді перестрахової комісії, фінансуванні частини збитку за страховим випадком;

- інвестування тимчасово вільних коштів страхових резервів та отримання інвестиційного доходу.

Таким чином, ефективне формування фінансових ресурсів страхових компаній, їх структури та джерел, механізму формування фінансових потоків та методів управління ними дозволять забезпечити надійний страховий захист в процесі надання страхових послуг.

Література

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування" // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 44, 7 листопада.

2. Бланд Д. Страхование: принципы и практика. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 388 с.

3. Охріменко О.О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво): Навчальний посібник. – К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2005. – 416 с.

4. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.